

Literární přehled.

Pplk. B. C. Denning: **Modern War.** (Moderní válka.) Fleet, Hampshire, červen 1937, str. 107.

Na problém války se pohlíží v Anglii převážně s ostrovního hlediska. Kniha se obírá omyly, které stále ještě kolují, a načrtává nové myšlenky, které je mají nahradit. Chce studovat základní činitele národní síly, aby se přiblížil správným metodám, jak vyhrát válku, po případě jak koncentrovat úsilí, vedoucí k úspěšné obraně. Ke všemu tomu lze dospět jen

nelítostným rozborem a proniknutím všech fakt. Autor je vzdálen jakékoli destruktivní kritiky.

Vojenská síla národa závisí na dvou činitelích. Prvním je počet vycvičeného vojska, druhým válečný potenciál, kterým se rozumí válečná pohotovost průmyslu, a to nejen početně, nýbrž i výkonností, konstruktivní schopností, polohou chráněnou proti leteckým útokům, množstvím surovin, dobře organisovanou dopravou a p.

Mnoho je rozšířen názor, že v budoucnu nebude třeba při dnešní technice zbraň tak obrovských armád, jako na sklonku světové války. Je tedy otázka: Potřebujeme velký počet vojáků, a když, jakého druhu? Za předpokladu stejného způsobu válčení je nepochybné, že předem vyslovený názor je mylný. Útoky vedené ve vlnách a do hloubky několika linií vyžadují stále nových rezerv a není na tom lépe ani obránce, který buduje celé systémy obranných postavení, jako na př. Maginotovu linii. Čím větší počty postaví národ do pole, tím větší je jeho vyhlídka na vítězství. Stát má tedy vyzbrojit maximální počet, který je možný, aniž je dotčen chod válečného průmyslu a jiné činnosti v zápoli; tento počet je třeba vyzbrojit prostředky domácího průmyslu a udržovat stále na původní výši.

Na nebezpečí leteckých útoků se pohlíží také v Anglii zhusta skepticky. Nezapomínejme, že válku rozhodují armády a nikdy letectvo. Methody OPL, se od r. 1918 značně zlepšily a mnohé státy tají dokonce svoje přípravy tohoto druhu. Shrňme-li poznatky nejen ze světové, ale i z habešské a španělské války, lze říci asi toto: Je bláhové podceňovat účinky leteckých útoků. Organizuje-li se však náležitě ochrana, je zbytečné přepínání. Veřejnost by si měla tedy svůj názor v této věci vyrovnat.

Od světové války se snažila Anglie neustále prosadit v Ženevě zrušení chemické války. Také tento počín v prospěch humanity nelze nijak schvalovat. Není nijak prokázáno, že by válka bojovými chemickými látkami byla zvláště krutá, jak na př. je vidět z amerických ztrát, kde 25% raněných střelami zemřelo, kdežto u osob stížených plynem činily smrtelné ztráty jen 2%. Poučná je další statistika armády USA., kde ztráty činily 224.000 mužů, z nichž bylo přes 30% vyřazeno plynovými útoky. Svědčí to o tom, jak účinná je tato zbraň, a je třeba nejen aby Anglie s ní počítala u ostatních států, ale aby ji také sama přijala za svou a aby se anglické veřejné mínění v této otázce úplně přeorientovalo.

Cílem války bylo, je a bude podrobit si vládu nepřátelského státu tak, aby přijala podmínky diktované vítězem. Toto konečné rozhodnutí mohou způsobit jen pozemní armády.

Pokud jde o pohyby armád, dají se rozšířené názory zařadit do čtyř hlavních skupin. Mínení zastánců toho nebo onoho systému se značně rozcházejí a bylo by jen žádoucí, aby z často zastáváných thesů bylo uvedeno na správnou míru to, že obrana je vždy tak silná, že může

zastavit pohyby, dále, že obrněné útvary mají i v samostatné akci vyhlídku na úspěch, a konečně, že doprava vojska automobily je nepraktická.

Stálým úkolem musí být studium běžných podmínek války. Nelze pro ně dát definici. Je třeba se vždy spokojit neznámými činiteli, neurčitými počty a výsledky. Bádání v taktice uplynulých válek je pomůckou, ale čím větší je čas od poslední války, tím více je možné, že se vzdálíme skutečnosti. Přes to lze správnými úsudky, pozorováním a odhadem cvičeného ducha dosáhnouti dosti přesného úsudku o podmínkách války. Význam toho je neobyčejný, neboť jsou základem celé organizace výcviku a válečných příprav.

Válečné nástroje se rovněž od r. 1919 značně změnily. Autor zhruba pojednává o hlavních změnách, pokud se týkají útočné vozby, protiletadlové obrany, zamlžování, přeměn v dělostřelectvu, obrněných vozidlech pro kulomety, lehkých automatických zbraní a ničení výbušninami. Kůň mizí pomalu z anglické armády, vyjma u několika jezdeckých pluků a dělostřeleckých brigád, jejichž mechanizace byla odložena. Kulometné prapory tvořící jednu čtvrtinu pěchoty jsou úplně zmechanisovány. Co jediné pochoduje v divisi, je 9 praporů pěchoty a 3 ženijních rot, leč i pro ty je ve sboru dostatek vozidel, aby jedna třetina mohla být najednou naložena. Ve výkonu železnic majících vliv na taktiku není změn od světové války.

V studiu válečných podmínek pojednává autor o výkonnosti železnic a motorové dopravy a vytyčuje dva stěžejní předpoklady, totiž že útok může počítat s municí v množstvích jako za světové války a naopak obrana s drátěnými překážkami a minami v takovém rozsahu, jak je vybavena pracovními oddíly. Proti hlavním obranným zbraňám má útočná vozba dobré vyhlídky jen tehdy, dosáhne-li otevřeného terénu a může-li udržovat stálý pohyb.

V používání různých druhů zbraní je vzájemná závislost činitelů téměř nespočitatelná.

S čistě materiálního a mechanického hlediska a nehledě k nehodám topografickým se zdá, že má útok vyhlídku a asi jej nezastaví ani letectvo. Proti překážkám a minám obrany má útok zase podporu dělostřelectva. Útok má iniciativu a lze jej soustředit tam, kde není obrany. Lze ofensivu udržet? Rozdíl v situaci proti roku 1918 zdá se ten, že vyhlídky na průlom fronty jsou asi stejné, kdežto možnost zabránění tomu, aby se proložená fronta znovu nezřídila, je větší. Umožněno je to mechanisací armád a

platí to ovšem pro operace na územích vhodných pro mechanizovanou armádu. Jsou to arci jen všeobecné závěry. Na váhu padá povaha a morálka nepřítelů. Dále jsou rozhodné též poměrné počty obou odporců. Dokud má obrana lidi a zbraně k obsazování nesčetných obranných linií, nepodaří se žádný útok. Dalším důležitým činitelem je také čas.

Síla udržet útok spoléhá nyní na mechanizaci, která závisí opět na terénu. V srovnání s podmínkami války jiných dob nabývá povaha válčiště zvláštní důležitosti.

V strategii vyžaduje útok krajiny prosté překážek, nikoli pro účinek taktický, nýbrž pro vliv na pohyb. Útok se bude snažit, aby si vynutil bitvu na frontě, před kterou má dosti volného prostoru pro neomezený pohyb. Obránce bude hledat pravý opak toho. S těchto hledisk by se měly studovat všechny úseky hranic. Překážky pohybu mají tedy spíše vliv na strategii než překážky taktické. Jaký způsob útoku má být zvolen, zda zlomení odporu dělostřeleckou průpravou nebo náporom útočné vozby nebo akcí (infiltrací) pěchoty, o tom bude rozhodovat jen terén, jehož nepečlivější prozkoumání je předpokladem. Dobrý úsek pro pěchotu může být špatným úsekem pro tanky a naopak. V útoku musíme na terén pohlížet s toho hlediska, které může skrývat překážky, v obraně pak s hlediska rozmnožení přírodních překážek. V obraně, kde jde o bezpečné ukrytí prostředků obrany, hlavně kulometů a děl, se spíše hodí smíšený terén.

Jakou úlohu má překvapení v moderní válce, poučují nás dostatek zkušenosti z války světové. Velitel musí učinit vše, aby zabránil tomu, aby nebyl překvapen. Prostředky: průzkum letectva a fotografie, průzkum pozemní, zachycení telegrafních a pod. zpráv, výpovědi zajatců a obyvatelstva, světelná signalisace, hlásná a výzvědná služba. Přes to bude nepochybně lze dosáhnout překvapení, uvědomí-li si velitel výše uvedená opatření a použije-li těchto method: do útočného plánu vsune něco nečekaného, použije úmyslného klamání, tajného zesílení dělostřelečtva s pomocí tiché registrace, vyhne se předběžné palbě jako prostředku k zlomení odporu, provede pohyby záloh co nejrychleji, nevystaví hlídky možnosti chycení nepřitelem, zachová pravidla pro bezpečnost spojovací služby a zabráni propuštění zpráv navenek.

Význam permanentních opevnění je sice značný, protože k dosažení účinku je nepřítel nucen stáhnout těžké dělostřelečtvo, které není vždy na místě. Různé prů-

lomy Hindenburgovy linie r. 1918 však dokazují, že se při pevně vůli a s náležitými prostředky prorazí všude. Ostatně lze se dostat letectvem nad každou obrannou čarou i za ni. Velmi účinným prostředkem prolomení obranných linií je zejména chemická zbraň, která i při dobrých ochranných prostředcích způsobí stálý odliv obránců postižených bojovými chemickými látkami. Mít nechráněné boky v obranných postaveních zdá se v dnešní době rychlých jednotek nebezpečným pokusem, takže je spíše asi výhodnější vyplnit mezery, byť i na újmu síly celé obranné linie.

Která strana vyhraje? Bude to ta, která vládne vojskem lepších morálních kvalit, lépe vycvičeným, organizovaným a vyzbrojeným, bude to armáda vládnoucí výhodnějšími terénními podmínkami, znající taktické podmínky z toho vyplývající a která podle nich bude jednat.

Mjr. Boh. Langmaier.

Dr. Kurt Hesse: Die soldatische Tradition. (Zeugnisse deutschen Soldatentums aus fünf Jahrhunderten.) Vojenská tradice. (Doklady německého vojenství z pěti století.) Vydal Moritz Diesterweg, Frankfurt nad Mohanem, 1936, stran 187.

Systematické vydání různých dokumentů, týkajících se německého vojenství, počínajíc rokem 1555. Kniha je rozdělena do šesti údobí a v každém z nich jsou uspořádány výňatky z vojenských spisovatelů, vojenských nařízení a předpisů, jakož i projevy vynikajících osobností vojenského i politického světa.

Období 1555—1738 považuje autor za „zakládání tradice“ a uvádí v něm výňatky ze starých vojenských spisovatelů a vojenských řádů. Končí rozkazem Fridr. Viléma I. velitelům pluků. Za „první osvědčení vojenských tradic“ je považováno období 1738—1763, doba Fridricha Velikého a sedmileté války. Období válek napoleonských je nazváno „zkouškou a tvořením“. Citováni jsou Scharnhorst, Gneisenau, Blücher a Clausewitz, jemuž je věnován zvláštní oddíl „Prohloubení Clausewitzovo“ zasahující do roku 1820. V „Tradici na základě všeobecné branné povinnosti“ jsou citovány různé výnosy pruských panovníků, projevy politiků (Bismarck), jakož i vojenských velitelů (Moltke, Schlieffen) vzhledem k budování pruské armády až do světové války, která je nazvána „důkazem vojenských tradic“ a mimo výňatky z vlasteneckých válečných knih (Walter, Flex, Ernst, Jünger) jsou uváděny projevy Hindenburgovy a Ludendorffovy. Zbytek knihy je věnován „Poznání a upevnění vojenských tradic za národního socialismu“, kde jsou

citování všichni přední představitelé současného německého vojenství.

Výběr článků je velmi pečlivý a jsou uváděny věci skutečně velmi působivé, takže kniha je opravdovou čítankou pro výchovu německého vlasteneckého a vlastnického ducha.

I u nás by se dala podobná práce uskutčnit. Dokumentů našich vojenských tradic z doby starší i nejnovější k tomu máme dostatek. Historik, který by se toho podjal, vykonal by záslužné dílo pro propagaci brannosti.

Karl von Bardolff: **Deutsch-österreichisches Soldatentum im Weltkrieg.** (Německorakouské vojenství ve světové válce.) Vydal Eugen Diederich, Jena, 1937, 41 stran.

V Německu vydaná kniha o rakouském vojenství za války má za účel další prohlubování ideového „Anschlusu“ obou armád. Ihned ze začátku je zdůrazněno, že rakouské vojenství bylo veskrze německé: důstojnický sbor německý, armádní řeč německá, výchova ve vojenských školách německá, německý duch vojenských předpisů. Divně proti tomu působí další údaj, že v armádě bylo jen 25% Němců.

Dále jsou líčeny politické a rozpočtové potíže, které zabránily dostatečnému vyzbrojení armády a udržování potřebných počtů osob. Přes to však se prý — ovšem s německou pomocí, což je stále zdůrazňováno — rakouská armáda za války dobře držela. Devisou knihy je, aby v přítomnosti i budoucnosti obě armády spolu pracovaly pro čest, svobodu a vážnost německého národa.

Dr. Bruno H. Jahn: **Die Weisheit des Soldaten. Versuch einer Deutung und Einordnung.** (Vojákova moudrost, Pokus o výklad a utřídění.) Vydalo Keilovo nakladatelství v Berlíně, 1937, stran 140. S předmlouvou generálporučníka von Fritsche.

Jak již název knihy naznačuje, pokusil se autor zpracovat filosofii vojenství. Dovojuje, že pravá brannost, která nyní obsáhla celý německý národ po letech „svedení na zahanbující scesti mírnilovnosti“, musí být založena na duchových základech. To je hlavním motivem knihy, kterou gen. von Fritsch nazývá cenným přínosem vojenské literatury přítomnosti, a doporučuje ji zvláště důstojnickému dorostu, který neprožil válku.

V devatenácti kapitolách řeší kniha různé vojenské problémy, jako postavení vojska v lidovém státě, kde armáda

nemá být mocí sama o sobě, nýbrž jen mocenským prostředkem státu a národa, ale problémy vojenské kázně, vojenských ctností, vojenského myšlení a jednání a vojenské výchovy.

Přimlouvá se za uvědomělou kázeň, která má být podložena zbožností. Za pravého hrdinu považuje vojáka, který dává sice život v sázku, ale jen aby dosáhl určitého důležitého výsledku. Ve vojsku má být pěstována družnost a velitelé mají znát a mít pochopení pro své podřízené, dovést s nimi jednat, což jim unadní jejich úlohu vůdců před nepřítelem.

Vojenské myšlení má být jasné a výstižné, jednání čínorodé a ochotné.

Důstojníka a vojáka z povolání vůbec považuje autor za nositele vojenství a brannosti i v lidovém vojsku. Má být přísný, ale spravedlivý k vojákovi z lidu a své povolání má považovat za vyšší stav, v němž nepatří jen sobě, nýbrž celému národu. Podle toho má i vystupovat. Zachováni cti je jeho hlavní povinnost. Zvláště si má připomínat, že je vychovatelem mládeže, od níž si má sice udržovat určitý odstup (Abstand), vždy jí však má být vzorem.

Ethické zásady knihy jsou skutečně velmi hodnotné a mohli bychom je téměř bez výhrady přijmout za své. Je to ovšem ideál a rozdíly v jejich praktickém uplatňování jsou velmi rozdílné u nás a v sousední říši.

Oberstleutnant Hermann Foertsch: **Der Offizier der neuen Wehrmacht. Eine Pflichtenlehre.** (Důstojník nové branné mocí. Nauka o povinnostech.) Nákladem R. Eisenschmidta, Berlin, 1936, stran 94.

Tato pozoruhodná kniha nás seznamuje velmi instruktivním způsobem se společenským postavením říšskoněmeckého důstojníka v národě a státě a s aktuálními ideály, jak má vypadat vzorný důstojník Třetí říše po stránce hodnot mravních a duševních, jaké mají být jeho vztahy k veřejnosti, vyjádřené jeho vystupováním, pak jeho poměr k důstojníkům-druhým, a konečně jsou naznačeny směrnice, jimiž se má řídit při vlastním studiu i při výchově a výcviku vojska.

Knihu je přesně identifikována s názory, jimiž je vedeno totalitní Německo a je devotním spisem, oslavujícím a věrně se podrobuje „Führerovi“. Již za motto knihy zvolil autor Hitlerův výrok ze sjezdu národně socialistické strany 1935: „Strana dává vojsku národ, národ dává vojsku vojáky, obojí pak dohromady dávají tím německé říši vnitřní

klid a sílu k jeho udržení.“ Rovněž začátek první kapitoly je citací z Hitlerova spisu „Mein Kampf“: „Za co německý národ děkuje vojsku, dá se krátce vyjádřit jediným slovem, a to: za vše.“

Již z těchto náznaků je zřejmé, že společenské postavení a názory na etiku důstojnického povolání budou zcela jiné v diktátorském státě, jako je dnešní Německo, než v našem demokratickém státě, kde vojsko není prvním, privilegiovaným stavem, nýbrž rovnocennou složkou s ostatními státními orgány. Proto nám bude při dalším čtení leccos podivné a těžko pochopitelné.

V kapitole, pojednávající o postavení důstojníků v národě a státě neopomínl autor připomenout versailleský diktát, jímž byla Německo vzata jeho branná moc, třebaže prý jeho původci ji nemohli za 4½ roku zdolat.

V době pokoření ztrácel důstojník vědomí smyslu svého povolání, byl však živěn nadějí na novou silnou německou říši, která skutečně byla v roku 1933 vytvořena, když národně socialistickým hnutím byl Hitler povolán k vedení nového Německa. Důstojník se opět stal vůdcem a vychovatelem vši zbraně schopné německé mládeže. Proto důstojník požívá veliké úcty v národě; ta je založena na obětech, které přinesl za války, a na přesném plnění povinnosti k národu a státu v míru. Armáda se prý lehko věnila do národně socialistické ideologie, protože vojenské zřízení je již svou povahou sociální, předpokládá spolupráci, vzájemné porozumění a pomoc, a proto se plně shoduje s učením Hitlerovým, jemuž jakožto vůdci Německa má být každý německý důstojník bezvýhradně věren.

Větší část knihy je věnována osobnosti velitelův. Hlavními složkami, které ji tvoří, jsou síly mravní, duševní a zevní vystupování.

Ze sil mravních na první místo klade čest. Definuje ji jako přesvědčení, že naše myšlení a jednání odpovídá mravním zásadám. To je její vnitřní stránka. Toto přesvědčení však vzbuzuje nárok na úctu a uznání ostatních. To je pak vnější složkou cti. Opakem cti je špatné svědomí, které se zevně projevuje jako hanba. Vojenská čest je pak řádné plnění všech povinností, které vlasti a národu od vojáka požadují. Ježto voják má více povinností, má i více cti, než ostatní a jeho povinnosti je svou čestí hájit. Vnitřní složka cti závisí na důstojníku samém, vnější na jeho okolí. Proto podobně, jako máme trestní řád, musí být v armádě i zřízení na ochranu

cti. K tomu slouží čestná rada (Ehrenrat), před níž může být čestné řízení mezi dvěma důstojníky nebo mezi důstojníkem a osobou civilní. Mezi dvěma důstojníky se snaží věc smírně urovnat prostřednictvím. Jestliže jeho přičinění je marné, předloží se věc vyššímu veliteli, po případě až vrchnímu veliteli branné moci. Při konfliktu mezi důstojníkem a občanskou osobou snaží se čestná rada dosíci smíření, není-li to možné, dá se důstojníkovi na vůli, aby se obrátil na svého velitele s hlášením, jaké další kroky hodlá podniknout. Důstojník však může volit i jiné prostředky na obranu cti: žalobu před normálními soudy, ale ta se zřídka podává, svépomoc při náhlých urážkách a souboj, který smí být vyhradně na pistole a až do těžkého zranění jednoho ze soupeřů. Výzvu k souboji musí důstojník předložit svému veliteli, aby posoudil její oprávněnost. Trest, který následuje po souboji, není na újmu cti.

Zachovávání čestného slova je přední povinností důstojníka. Nejposvátnějším příkazem je však zachovávat přísahu, která se skládá „vůdci, říšskému kancleři a vrchnímu veliteli“. Prísaha je očividněna vírou v Boha, kterou každý voják má mít, protože jej posiluje v nebezpečí, která však nemá nic společného s církevními a konfesními formami.

Důstojník musí dále vynikat odvahou a statečností, rozhodností, odhodlaností, pocitem odpovědnosti, sebevědomím a opravdovostí.

V oddíle pojednávajícím o duševních silách řeší otázku jednostrannosti a vícestrannosti vědění tak, že důstojník musí být náležitě pevný ve vzdělání odborném, avšak jakožto vychovatel mládeže musí se vyznat i v ostatních oborech lidského vědění. Dále pak podává autor mladému důstojníkovi návod k sebevzdělání v oborech všeobecných, kde nepokládá za ideál celou snůšku různých naučených znalostí, ale takové, které by zlepšily jeho velitelskou osobnost. Zvláště pak probírá metody, jimiž je třeba studovat jednotlivé vojenské obory: válečné dějiny a zkušenosti, taktiku, organizaci vojska, metodiku vojenské výchovy, nauku o terénu, opevňování a zeměpis. Doporučuje studium cizích řečí, sledování politických událostí a technických pokroků a nabádá k snaživosti a ctizádostivosti.

Ve vystupování na veřejnosti má německý důstojník vynikat nad své okolí svěžím zevnějškem, který má udržovat kulturou těla. Vždy má zachovávat slušný tón a svým jednáním přesvědčovat, že je dohře vychován. Má si libovat v po-

řádku, přesnosti, střídmosti, skromnosti, zdvořilosti a ochotě pomoci, kde je toho potřeba. Jeho sebevědomí nemá zacházet do domýšlivosti, jeho ráznost do nepřiměřené říznosti. Civilní oděv má oblékat jen výjimečně. Dluhů se má úzkostlivě vyzbíhat. Při volbě nevěsty má důstojník přihlížet hlavně k jejím intelektuálním a mravním hodnotám, při čemž nezáleží na původu a bohatství a praví: „Každá ctihočná dívka, která vyhovuje rasovým zákonům národně socialistického světového názoru, je hodna státi se ženou důstojníkovou.“

Zvláštní důraz je kladen na to, aby důstojník byl dobrým kamarádem svým druhům.

Zásady, uváděné pro správnou výchovu (Erziehung) a výcvik (Ausbildung) jsou obdobné našim, při čemž je zvláštní důraz kladen na pěstování ducha jednotky (Korpsgeist). Zásadní rozdíl ovšem je v tom, že se důstojníkovi ukládá úkol politické výchovy ve smyslu národně socialistickém. Ve výcviku klade zvláštní důraz na pěstování účelnosti. Příznivěji než u nás se dívá autor na „drill“, jež považuje za nutný všude tam, kde je třeba nacvičit pevné formy cviků, aby byly bezděčně prováděny i za nepříznivých okolností. Pripouští drill i při bojových cvičeních, při nichž mají usnadnit taktické rozhodování tím, že zbavují zbytečných úvah o mechanických pohybech. Škpt. St. Žoček.

Kolem Zborova. Kytice vzpomínek na bitvu u Zborova a život v legiích. Uspořádali Fr. Vl. Hrbáč a R. Tlapák. Péči Pořadatelského výboru pro zborovské oslavy Moravskoslezské župě vydal Moravský legionář v Brně. Za Kč 15.—.

V pečlivě uspořádaném a vydaném sborníku najdete politické i vojenské zhodnocení zborovské bitvy a pak barvitě vzpomínky jejích účastníků, k nimž se pojí jiné vzpomínky z legií, na doby před Zborovem i po něm (velmi zajímavé jsou vzpomínky legionářů, kteří upadli do zajetí a nebyli poznáni). V čelo sborníku postaven pietní oddíl, věnovaný hrdinům zborovským, mrtvým i živým.

Vedle pamětní desky, jež bude při zborovských slavnostech v Mor. Ostravě zasazena tamnímu rodáku por. Em. Podmolovi, zůstane tento sborník trvalou upomínkou na letošní zborovské oslavy.

Zborovský hrdina Karel Vašátko. Uspořádali Fr. Syřístě a Fr. Seidl. Péči Kruhu starodružníků, Sdružení býv. příslušníků 1. pluku a jednoty ČsOL v Rychnově n. Kn. Vydal Moravský legionář, Brno. Stran 328 s 26 obrázky na křídovém papíře. Cena 27.— Kč.

K 20. výročí Zborova vyšel obsáhlý sborník věnovaný památce hrdiny, který tak jako v životě byl dosud v legionářské literatuře opomíjen. Pořadatelé spolehlivě vyložili jeho život před válkou a zejména v legiích. Hlavní jádro sborníku tvoří však zachovaná korespondence Vašátkova. Jsou to opravdu jen trosky, jak praví název tohoto oddílu, ale neobvyčejně zajímavé a charakteristické. Obraz hrdinův bohatě dokresluje četné vzpomínky jeho příbuzných, přátel a známých. Obrázky v příloze doprovázejí nás jeho životem od rodného statku zas až po odhalení pamětní desky na něm. Krásné a poutavé knize, jež opravdu splácí dluh národa jednomu z nejlepších jeho synů, přejeme co největšího rozšíření.